

- Šio mėnesio pabaigoje Alytuje įvyks jūsų naujausio dokumentinio filmo apie Lietuvos kalvių kalvį Vytautą Jarutį pristatymas. Filmą pavadinote „Man Lietuva kaip motina“. Kodėl? Kada žmogus prisipažįsta, kad jam Lietuva yra lyg motina?

- Tai ne mano herojaus žodžiai. Apskritai tie, kurie tikrai myli Lietuvą, tai retai sako. Filmuodamas Vytautą Jarutį paskui jį važinėčiau beveik po visą Lietuvą aštuonis mėnesius. Neatradau aš jo ilgai. Darbus matau, įdomūs, jautrūs, etnografiški, bet iki pilno portreto kažko trūko. Paprašiau kartu aplankyti jo draugus, gimtinę, žinomus žmones, kurie iš jo gavo daug pamokų, ir jis sutiko. Leidomės į kelionę. Stengiausi nekalbinti dažnai, stebėjau, kaip jis bendrauja su žmonėmis, kaip prisiliečia, kaip kalba apie vertybes, Lietuvą. Pasiūliau nuvažiuoti į Žemaitiją pas jo jaunystės pirmąją meilę, kuriai jau suėjo 80 metų. Ši močiutė yra bene viena žinomiausių audėjų Lietuvoje. Kalvis iš jos buvo pasiskolinęs audinių, kažkokiam muziejuje naudojo prie savo kalvystės darbų. Stebėjau, kaip per jų rankas ėjo tie audiniai, raštai, kaip keturios rankos glostė audinį lyg motina vaikui galvelę. Keturios rankos per tuos raštus ėjo

“ SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

Specialus dienraščio „Respublika“ priedas

Zitos Stankevičienės nuotr.

Vertybės, kurios mus vienija

„Kiekvieną pamoką savo mokiniams negaliu sakyti: „Aš myliu Lietuvą“. Aš jiems sakau: „Jūs esate šaunuoliai“. Gal tai ir yra ta meilė Lietuvai, kai leidžiame suprasti, kad mes turime gerbti vieni kitus. Mes iš tiesų vieni kitus per mažai gerbiame. Jeigu tos pagarbos būtų daugiau, galbūt ir Lietuvos veidas kitaip atrodytų. Jis būtų gražesnis, tauresnis“, - paklaustas, kaip reikėtų išreikšti meilę Lietuvai, sakė režisierius, aktorius ir pedagogas alytiškis Robertas ŠARKNICKAS.

tarsi per laukus, pievas, per Lietuvą. Pasibaigus filmavimui man neberekėjo sukti galvos dėl pavadinimo. Lietuviško audeklo glostymas giliai įkrito į širdį ir filmo pavadinimas „Man Lietuva kaip motina“ tapo savaime aiškus.

Dirbu su mokiniais, dėstau kino pamokas vyriausios klasės gimnazistams, girdžiu juos kalbant, skaitau jų mintis. Liūdnoka, bet turiu pripažinti, kad Lietuvą labiau myli vyresnio amžiaus, tarpukario, sovietinio laikotarpio žmonės, o ne dabartinis jaunimas. Aišku, įvairaus yra jaunimo, bet jaunų, kuriems Lietuva yra daugiau negu žodis, - mažuma. Senoliai jautriau ir su nerimu žiūri į tai, kas kiekvieną dieną ir vis labiau nyksta. Visą pagarbą atiduodu tai kartai. XXI amžius yra negailestingas technologijų amžius. Jeigu žmonės ir bendrauja, jie bendrauja kompiuteriais, telefonais, o susitikę jie dažnai neturi ką vienas kitam pasakyti. Nebėra to žmogiško, natūralaus tiesioginio ryšio. Bendravimas vyksta per laidą, per kabelius. Natūralus ryšys turbūt atsirastų, jeigu darbininkas dirbdamas kieme netyčia nukirstų kompiuterio laidą ir jaunuoliai būtų priversti kelias dienas natūraliai kalbėtis. Jau labai mažai žiemą parke matau vaikų, važinėjančių su rogutėmis. Prieš keletą metų būdavo pilnas kalnas. Nebėra. Vaikai sėdi namuose prie

kompiuterių, televizorių ir kemša šlamštą didžiausią į savo galvas.

- Emigracija... Ar norėtumėte, kad jūsų vaikai gyventų ir dirbtų svetimai valstybei?

- Ne iš gero gyvenimo išvažiuojama iš Lietuvos. Yra grįžtančių, bet dar daugiau negrįžtančių. Gal mes patys išvarome vieni kitus iš Lietuvos, nes pamiršome vieni kitus gerbti? Turiu mintyje ir valstybę. Gal valstybė pamiršo savo žmones gerbti? Jeigu yra pagarpa, žmonės, kurie geba įleisti rankas į žemę, susikurti darbo vietą, persikvalifikuoti, gyventų Lietuvoje ir mažiau uždirbdami. Kai tave gerbia, jautiesi reikalingas, kitaip vertini savo gimtinę. Kalbėjimo apie tuos dalykus labai trūksta mokyklose. Nežinau, kokios specializacijos mokytojai to turėtų mokyti. Gal kiekvienas mokytojas turėtų neįkyriai, remdamasis kilniais pavyzdžiais, nusipelnusiais Lietuvai žmonėmis, to mokyti? Tokių žmonių nereikia ieškoti tolimoje istorijoje. Va, Justinas Marcinkevičius. Yra jų ir šiandien. Arvydas Sabonis, Vytautas Jarutis... Kadangi mokykla yra antri vaikų namai, ji turi didelės įtakos. Pradedant nuo darželio ir baigiant dvylikta klase reikia ugdyti pagarbą. Pažiūrėkim, kaip japonai sveikinasi. Pagarba ten sėjama nuo mažų dienų, nes 40-50 metų žmo-

gų pakeisti, įtikinti, kad gali būti kitaip, per vėlu.

Aš manau, kad kiekviena šeima norėtų normaliau gyventi, o kai gyvena skurdžiai, nenori, kad jų vaikai taip gyventų. Ne visi gali ištvirti, nepabėgę laimės ieškoti svetur. Tauta turėtų būti labai idealistinė, kaip menininkai, kurie iš duonos riekelės pragyvena. Truputėlį ir pats esu patyręs emigranto dalios. Bet labai ilgėjausi Lietuvos ir sugrįžau, nors manęs čia galbūt niekas ir nelaukė.

Man neteko turėti artimų žmonių, užaugau globos namuose, bet laukė tie žmonės, kurie man įskiepijo meilę gimtinei. Jie visi jau yra iškeliavę amžinybės keliais, liko tik jų dvasia jų numintuose takuose.

Aš be to negalėjau gyventi. Tikiu, kad užsienyje daugiau uždirbčiau, darydamas tai, ką darau Lietuvoje, bet dirbu jai. Čia vaikai, mano žmona Agnė visai nenori į užsienį, tai ir laikomės vieni kitų, mums saugiau čia.

Manau, kad turės įtakos Lietuvai tokios galybės žmonių netekimas. Nors kita vertus, judėjimas turi ir pozityvių pusių. Kai visi buvome kartu, kiek buvo reketo. Kažkuria prasme, valstybė išsivalė, kaip ir gamta išsivalo. Kartais pagalvoju, gal emigracija yra išsigelbėjimas nuo dar didesnės blogybės? Kai žmogui nėra ką valgyti, kai jis gyvena be jokio tikslo, gali nutikti ir blogesnių dalykų.

- Bene pirmasis jūsų sukurtas dokumentinis filmas vadinasi „Džukų laidotuvių apeigos“. Visos lietuvių apeigos, reikia pripažinti, tampa etnografija, kurią visi baigia pamiršti. Lietuviškų vestuvių apeigos su piršlių korimais tapo banaliu farsu. Jaunimas net nežino, ko kokia jų prasmė. Krikštynų apeigų niekas nebeprisimena. Kodėl išsiginsta ir nyksta lietuviškos apeigos? Sunerimome dėl savo gimtosios kalbos, tarmių išlikimo, o kada ateis laikas skelbti tradicijų saugojimo metus?

▶ Gal mes patys išvarome vieni kitus iš Lietuvos, nes pamiršome vieni kitus gerbti?

- Manau, kad papročiai, kaip ir kalba, yra mūsų kultūros dalis. Daug svetimų žodžių yra atėję pas mus. Net ir Dzūkijos kaime jau gali išgirsti močiutes tariant „mobi-liakas“. Civilizacijos įtaka yra, jos neišvengsi. Aišku, būtų geriau, jeigu daiktus vadintume taisyklinga lietuvių kalba, o ne barbarizmais. Džiaugiuosi bent tuo, kad papročių saugojimas išliks muziejuose, miestelių kultūros namuose. Kultūros darbuotojai tikrai bus tie papročių nešėjai, ir jie ilgai neš. Pastebėjau, kad jaunimui lietuvių papročiai yra įdomūs, nes jie apie tai beveik nieko nežino. Ir vėl tenka sugrįžti prie švietimo sistemos.

Čia yra nemenkų spragų mokant lietuviybės. Man teko padirbėti etnografu kultūros centre ir Lietuvių liaudies kultūros centre kalbėjau, kad jie bandytų įtikinti Švietimo ministeriją įtraukti į mokymo programą bent vieną etnografijos pamoką. Ne būrelį, bet pamoką. Tautos papročių žinojimas turi būti privalomas kiekvienam lietuviui. Iš papročių galima išmokyti labai daug gyvenimo filosofijos.

- Apie jūsų sukurtą filmą „Nepalikit, prašau“ šviesios atminties kino kritikas Skirmantas Valiulis buvo atsiliepęs: „Pirmą kartą per visą „Kino pavasario“ festivalio istoriją aš apsiverčiau salėje“. Filmą jaudina tu, kad pasakojama apie tėvų ir vaikų meilės paieškas. Tos paieškos vyksta kasdien net globos namuose, bet ir dažnoje šeimoje. Ne visada sėkmingai. Dėl to vaikai žudosi, žudo, vartoja narkotikus, vagiliauja, jie išnaudojami ir skriaudžiami. Ką reikėtų daryti, kad vaikystė nebūtų paženklinta skaudžių dramų?

- Man labai nepatinka komercinės televizijos, kurios net per žinias rodo kriminalus. Kriminalų pilna publicistinėse laidose. Aprašomi žiaurumai, savižudybės. Tarytum tai būtų varžybos, kas išradingiau paniekins gyvybę. Per tai gaunama tiek daug neigtyvos informacijos. Galbūt tuo metu, atrodo, kad pats niekada taip nepasielgtum, bet atėjus laikui, tai patirtis išplaukia iš pašamėnės.

Vaikystėje kiekvienam vaikui reikia meilės ir jausmų. Jeigu to nėra, žmogų sukausto šaltis. Kas ištvėria tą šaltį, tas ištvėria, o kas ne, krenta. Reikia tai išgyventi, pajauti, kad žinotum, kiek kainuoja nepatirti tėvų meilės. Ne, antrą kartą to paties filmo nekurčiau, nebent su tobula technika. Jau išsi-kalbėjau. Ir pats nelabai tikiu, kad tas filmas pasiekė ne vieną kino teatrą, ne vieną mokyklą ir apie tai buvo kalbama. Ta tema turėtų būti kalbama dažniau, kad iš globos namų išėję žmonės pagaltotų, kad taip gali nutikti jų vaikams, neleistų tam įvykti. Šakių, Ukmergės, Vilniaus, Jurbarko, Alytaus „Gelbėjimo vaikus“ skyriai mane kvietėsi į susitikimus su jų auklėtiniais, kad jiems įrodyčiau, kad ir vaikų namuose užaugę gali atsistoti ant kojų ir žengti per gyvenimą tvirtu žingsniu. Pastebėjau, toks kalbėjimas daro gerą įtaką.

- Juokaujama, kad lietuvius suvienija tik du įvykiai: krepšinis ir „Eurovizija“. Jeigu suvienija, vadinasi, mes dar didžiuojamės esą lietuviai. Kas mus dar galėtų suvienyti?

- Sakytum, kad Lietuvą vienija gražios šeimos. Man tokia Lietuva labai graži, kai kelios trobos susirenka, bendrauja. Tai mus vienija. Krepšinis yra emocijų pliūpsnis. Poveikis didelis, kai krepšininkai laimi. Visi pasijunta geriau, visi atrodo vieningi. O kai komanda pralaimi, lyg ir dingsta ta vienybė. Aš mažuoje dalykuose matau Lietuvą didelę. Tame, kas yra gražu ir tikra.

Nepriklausomos Lietuvos švietimo kelias

„Respublika“ baigia tyrimą, skirtą Lietuvos švietimo sistemos kūrėjos profesorės Meilės Lukšienės 100-osioms gimimo metinėms paminėti. Apibendriname, ką per 23 Nepriklausomybės metus pavyko nuveikti kiekvienam švietimo ir mokslo ministrui.

Rūta JUKNEVIČIŪTĖ „Respublikos“ žurnalistė

Pirmieji žingsniai

1990 metais atkūrus Nepriklausomybę, Lietuvos švietimo ateitis patikėta vos 28 metų Vilniaus universiteto lietuvių literatūros dėstytoji **Dariui Kuoliui**. Jis valdė net dvi valstybines sritis – kultūrą ir švietimą (tuo metu Švietimo ir mokslo ministerija dar nebuvo atskirta nuo Kultūros ministerijos).

Ką per savo kadenciją nuveikė D.Kuolys? Apie savo atliktus (ar neatliktus) darbus jis kalbėti nepanoro (neprišmena ar gėda prisiminti?).

1992 metais ministru paskiriamas pianistas kultūros puoselėtojas **Dainius Trinkūnas** (Anapiln iškeliaus 1996 m).

Prაėjus keleriems metams po Nepriklausomybės atkūrimo M.Lukšienės tautinės mokyklos idėjų pagrindu parengiama ir patvirtinama Lietuvos švietimo koncepcija, įtvirtinanti demokratizavimą, humanizavimo principus švietime. Sudaroma reformos veiksmų programa iki 1997 metų.

1994 m. ministerija reorganizuojama: atskiriama Kultūros ministerija, o Švietimo ministerija tampa Švietimo ir mokslo ministerija.

Žabojo universitetų savivalę

1994-1996 metais, septintojoje Vyriausybėje, švietimo ir mokslo ministro įdarbintas **Vladislovas Domarkas**.

Kalbėdamas su „Respublika“, jis prisipažino atsimenantis ne visus savo darbus. Tačiau kaip vieną reikšmingiausių jis įvardijo valstybinės brandos egzaminų sistemos sukūrimą (tiesa, du pirmieji – matematikos ir istorijos – valstybiniai egzaminai surengti tik 1999 metais). 1996 metais įkurtas Nacionalinis egzaminų centras.

V.Domarkas sako, kad kitas reikšmingas jo nuopelnas – tai, kad pavyko suvaldyti aukštųjų mokyklų

savivalę renkant mokesčius už studijas.

„Buvo laikai, kad aukštosios mokyklos pačios uždėdavo kokius nori mokesčius. Pripažinsiu, kad tuo metu nebuvo labai griežtos kontrolės iš ministerijos, kaip jos tvarkosi. Į kai kurias specialybes priimamų studentų skaičiai buvo neproporcingai išsiplėtę. Todėl buvo įvestas valstybinis reguliavimas, kad nebūtų piktnaudžiaujama“, – paaiškino jis.

V.Domarkas prisimena, kad jau tuo metu buvo madinga rinktis socialinių mokslų specialybes – teisę, vadybą. Tačiau valdyti šio proceso jis nesiryžo.

Buvęs ministras paaiškina, kad tuo metu socialinių mokslų krypties specialistai darbo rinkoje dar buvo paklaustūs, o techniškių specialistų trūkumo taip nesijautė.

Kosmopolitizmo pergalė

1996 metų gruodžio 10 dieną pradeda dirbti konservatoriaus Gedimino Vagnoriaus suformuota Vyriausybė. Švietimo ir mokslo ministro paskiriamas tuometinės krikščionių demokratų partijos deleguotas kalbininkas Vilniaus universiteto profesorius **Zigmas Zinkevičius**. Jis šiame poste išbuvo iki 1998 gegužės 1 dienos.

Būdamas ministru Z.Zinkevičius pasisakė už patriotinį auklėjimą ir pilietiško ugdymą mokyklose. Kritikavo mokyklose mėginamas taikyti užsienietiškas programas, „netinkancias lietuvių kalbos griginčiai nei mūsų socialinėms sąlygoms“.

Vos tapęs ministru kalbininkas patyrė kosmopolitinių pažiūrų politikų, visuomenės veikėjų puolimą. Buvęs švietimo ir mokslo ministras D.Kuolys kritiką Z.Zinkevičiui liejo mokytojų laikraštyje „Dialogas“. Prie puolimo prisidėjo ir nemažas dalis kitų to meto šalies leidinių.

Kalbininko patriotinės idėjos vadintos archajiškomis, konservatyviomis, uždaromis, priešiškomis Vakarams ir orientuotomis į praeitį. Dar vienu priekaištu Z.Zinkevičiui tapo jo amžius – esą jis per senas būti ministru (tuomet jam buvo 73 metai).

1998 metais prezidentu išrinktas V.Adamkus netvirtino Vyriausybės su tuometiniu švietimo ir mokslo ministru Z.Zinkevičiumi. Naujuoju ministru paskiriamas konservatorius **Kornelijus Platelis** (beje, V.Adamkaus patarėjų tampa aršiai Z.Zinkevičių puolęs D.Kuolys).

„Respublikos“ kalbintas Z.Zinkevičius apgalvestauja, kad jo prapaguotos patriotinio auklėjimo, tautinės mokyklos idėjos paklydo reformų liūne.

Z.Zinkevičius pastebi, kad tapo-

me vienintele pasaulio šalimi, kuriuje piliečiai priversti ginti gintąją kalbą nuo savų politikų. Kaip pavyzdį jis pateikia valdžios pataikaviną tautinių mažumų moksleiviams. Jie laikys palengvintą lietuvių kalbos brandos egzaminą, nors nuo šių metų jis turėjo būti suvienodintas. Tautinių mažumų moksleiviams bus galima rašyti trumpesnius rašinių, padaryti daugiau klaidų.

Z.Zinkevičius teigia, kad klausimą dėl lietuvių kalbos egzaminu buvo galima taikiai išspręsti jau prieš penkiolika metų, tačiau politikams pritrūko ryžto.

„Kai aš buvau ministras, paliaukiau labai draugiškus santykius su tuometine draugiška ambasadorė Lietuvoje. Buvome su ja sutarę, kad istorija ir kitos disciplinos nelietuviškose mokyklose bus imtos dėstyti lietuviškai. Juk taip mokosi ir Punksko lietuviai. Lenkijos istoriją jie mokosi lenkų kalba ir jokio triukšmo dėl to nekelia. Ambasadorė tam pritarė, buvo likę tik visa tai įteisinti. Tačiau man netikėtai teko pasitraukti ir ministru paskirtas Kornelijus Platelis. Pamenu, mes tada atidžiai kelias valandas šnekėjomės, jis teiravosi, kas yra svarbiausia, nuo ko pradėti dirbti. Aš jam pasakiau, kad pirmiausia grįžęs į Vilnių vyktyti į Lenkijos ambasadą pabaigti derybų. Deja, kol jis nuvažavo į Vilnių, pamiršo. O dabar jau kiek laiko su šituo klausimu vargstame, ginčijamės ir pykstatamės“, – pasakojo buvęs ministras.

„Respublikos“ kalbintas Z.Zinkevičius apgalvestauja, kad jo prapaguotos patriotinio auklėjimo, tautinės mokyklos idėjos paklydo reformų liūne.

Z.Zinkevičius pastebi, kad tapo-

geltonąjį autobusiuką į Utenos rajoną.

Tų pačių metų spalį Vyriausybė ima ruošti „mokinio krepšelį“ mokykloms. Pritariama bendrojo lavinimo mokyklų finansavimo reformos nuostatoms, kurios paremtos principu „pinigai paskui mokinį“.

Tiesa, „krepšelinė“ sistema Lietuvos mokyklose tampa privaloma tik po kelerių metų (jau kitos, Algirdo Mykolo Brazausko Vyriausybės kadencijos metu).

K.Platelis ir šiandien laikosi nuomonės, kad mokyklų tinklo optimizavimas – neišvengiamas.

„Reformos visą laiką svyruoja tarp dviejų alternatyvų: tarp ekonominio tikslingumo, noro optimizuoti švietimo procesą, išlaidas jam ir tokių dalykų, kurie greičiausiai yra ideologiniai“, – sakė jis.

Geltonųjų autobusų programą ir mokinio krepšelio sistemą jis vertina kaip esmingiausius kadencijos darbus.

„Kvepia mokyklų tinklo optimizavimu ir tai toli gražu ne visiems patinka. Tas optimizavimas buvo siekiant kažkokios ekonomikos. Šiaip jau sprendimus dėl tinklo (mokyklų, – red. past.) priima savivaldybės, o ne ministerija. Man atrodo, kad mūsų siekis buvo pagerinti mokymo kokybę“, – kalbėjo jis.

A.Kubilius Vyriausybę su ministru K.Plateliumi spėjo įteisinti ir dar vieną naujovę – profilavimo sistemą mokyklose. Ji įsigaliojo nuo 2000 metų rugsėjo.

Atsiranda keturių profilių vidurinės mokyklos – humanitarinio, realinio, technominio ir meninio.

Atsiranda keturių profilių vidurinės mokyklos – humanitarinio, realinio, technominio ir meninio.

Atsiranda keturių profilių vidurinės mokyklos – humanitarinio, realinio, technominio ir meninio.

Atsiranda keturių profilių vidurinės mokyklos – humanitarinio, realinio, technominio ir meninio.

Atsiranda keturių profilių vidurinės mokyklos – humanitarinio, realinio, technominio ir meninio.

Atsiranda keturių profilių vidurinės mokyklos – humanitarinio, realinio, technominio ir meninio.

Atsiranda keturių profilių vidurinės mokyklos – humanitarinio, realinio, technominio ir meninio.

Redakcijos archyvo nuotr.

Moksleiviams 11-12 klasėje leidžiama pasirinkti mokymo profilį ir mokymo lygį (išplėstinis, tikslinis ir branduolio kursas).

Dėl šių žingsnių buvęs ministras ir šiandien nesigaili: „Profilavimo tikslas buvo kaip nors sumažinti moksleiviams krūvį. Visi nuo senų laikų rėkė, kad moksleivis per daug užimtas, per daug užkrautas visais dalykais, kurie vėliau nebus reikalingi“.

Šiandien profilavimo pasekmės jau matomos. Universitetų profesoriai pastebi, kad į aukštąsias abiturientai ateina prasčiau pasirengę, neturėdami kai kurių mokymo dalykų pagrindų. Ką apie tai mano K.Platelis?

„Nemanau, kad dėl profilavimo atsirado tos bėdos, kad mokiniai blogiau parengiami. Man atrodo, kad tikrai ne dėl profilavimo. Gerai, kad mokinsys turi galimybę mokytis tam tikrų dalykų pagilintai. Aš suprantu, kad jaunam žmogui sunku pasirinkti tokiu ankstyvu laikotarpiu. Aš pats save prisimeinu, kai buvau tokio amžiaus. Aš nieko nenutuokiau, sugalvojavau, ką rinktis, tik baiges. Iš tiesų yra jaunų žmonių, kuriems sunku tą padaryti. Tai blogoji to dalyko pusė“, – pripažino jis.

Profilavimą švelnino, bet nesušvelnino

2000-2004 metais K.Platelio darbus tęsė švietimo ir mokslo ministru paskirtas **Algirdas Monkevičius**. „Respublikai“ jis pasakojo bandęs švelninti mokyklų profilavimą ir laipsniškai pereiti prie mokymo turinio individualizavimo.

Kuo tai skiriasi? „Nuo 2001-ųjų, o ypač 2002-aisiais, pradėjome kalbėti apie tai, kad sistema turi būti lankstesnė. Ji negali vaikų į tuos griežtus profilius sudėlioti. Vaikas negali daugiau nei 36 valandas per savaitę dirbti ir į jas reikia sutalpinti pagrindinius dalykus. Todėl mūsų sprendimas buvo padidinti bazinių dalykų valandų skaičių ir šiek tiek mažiau valandų skirti profiliniams dalykams“, – aiškino A.Monkevičius.

Šiandienos rezultatas: pusė abiturientų stoji į socialinius mokslus, fizinius mokslus renkami tik apie 7 proc., technologinius – tik 13 proc. jaunimo. Ar to tikėjosi vienuoliktoji Vyriausybė?

A.Monkevičius įsitikinęs, kad vaikai turi turėti teisę pasirinkti, kas jiems priimtinausia. Jie neturi būti ugdomi sistemai. „Tarybinėje sistemoje didelis dėmesys buvo skiriamas tiksliesiems mokslams, nes to reikėjo tuometinei sistemai, pramonei. Tada išties buvo labai aukštas lygis tikslųjų mokslų, bet kokia buvo bendra istorijos, socialinių mokslų kompetencija? Jos išvis nebuvo, ji buvo iškreipta“, – sakė jis.

Kaip savo nuopelnus A.Monkevičius įvardijo mokyklų kompiuterizavimą. „Buvome atsilikę lygiai kompiuterizavimo srityje. Tada nebuvo mokyklose kompiuterių ir inžinierių vadovų premyeras, ministerijų vadovai. Šios komisijos tiks-

laiką pasiektų Europos Sąjungos vidurkį“.

A.Monkevičiaus kadencijos metu buvo patvirtinta pirmoji valstybinė švietimo strategija 2003-2012 metams. „Tai buvo pirmas kartas, kai partijos sutarė dėl esminių švietimo tikslų. Iki tol ministerija savo lygmeniu tvirtindavo planus, nebuvo numatyta, kokių tikslų reikia siekti ilgalaikėje perspektyvoje“.

Geros idėjos paklydo

2004-2006 metais švietimui vadovauti paskirtas **Remigijus Motuzas**, dabar einantis Vyriausybės kanclerio pavaduotojo pareigas.

Literatūros ir lietuvių kalbos mokytojų dirbęs R.Motuzas iškart ėmė spręsti mokytojų atlyginimų klausimą. „Iš savo kadencijos tai labiausiai ir atsimenu. Atėjęs nustebau, kad beveik 10 metų mokytojų atlyginimai nebuvo padidėję nė centu. Dar šiandien atsimenu derybas su Finansų ministerija. Jie stabdė ir sakė: ką jūs darote. Papildomai 2005 metų rugsėjo 1 dieną reikėjo apie 50 mln. litų“, – prisiminė R.Motuzas.

Jo kadencijos metu buvo parengtas pedagogų kvalifikacijos tobulinimo projektas, pertvarkyti mokytojų darbo vertinimo kriterijai.

Būdamas ministru R.Motuzas pasisakė už stojančiųjų į kolegijas ir universitetus skaičiaus mažinimą. Siūlė studijuojančių asmenų skaičių sumažinti keliais tūkstančiais. Tačiau kalbos liko kalbomis, mat nuo 2004-ųjų iki 2006-ųjų įstojusių į aukštąsias mokyklas padaugėjo net 5,5 tūkst.

Būdamas ministru, jis pasisakė už aukštojo mokslo kokybę, bet ne kiekybės didinimą.

„Ar normalu, kad kai kuriuose JAV koledžuose mokomasi tik vidurinės mokyklos kurso, o stipendiją dalija už tai, kad lankomos paskaitos?“ – 2005 metais vienoje televizijos laidoje sakė tuometis ministras.

Ar ir dabar R.Motuzas laikosi tokios pozicijos? Jis sako: „Šiandien konkurencija, didelis aukštojo mokslo įstaigų skaičius iškreipia aukštojo mokslo ir švietimo sistemos esmę. Ne paslaptis, kad šiandien turime daug aukštąjį išsilavinimą turinčių žmonių, dirbančių kirpėjais ar kasos operatoriais bankuose“.

R.Motuzas pateikė Švedijos, kurioje jam teko dirbti ambasadoriumi, pavyzdį: „Ten tik 30 proc. visų baigusiųjų mokyklas renkami aukštąjį išsilavinimą universitetuose. Pavyzdžiui, banke kasos operatoriumi negalėtų dirbti žmogus, turintis aukštąjį išsilavinimą. Darbo inspekcija iškart darbdavį nubausytų, jei nustatytų, kad kasos operatoriaus vietą, kuriai nereikalinga aukštojo kvalifikacija, užima aukštąjį išsilavinimą turintis žmogus“.

R.Motuzas savo kadencijos metu yra sakęs, kad valstybė turi remti tik paklausiausių specialistų rengimą.

Jo iniciatyva įkurta mokslo, technologijų ir inovacijų komisija, kuriai vadovavo premyeras, ministerijų vadovai. Šios komisijos tiks-

las – spręsti dėl valstybės prioritėtų mokslo, studijų, specialistų rengimo srityje ir garantuoti tikslinį studijų finansavimą 3-4 metams. Tačiau 2008 metais A.Kubilius šią komisiją panaikino.

R.Motuzas, būdamas ministru, tobulino universitetų vidaus valdymą. Įtvirtino nuostatą, kad į aukštųjų mokyklų tarybas turi būti įtraukti socialiniai partneriai, t.y. verslo atstovai, kurie galėtų teikti pasiūlymus dėl specialistų rengimo. „Idėja tų tarybų buvo ta, kad būtent verslas aktyviau dalyvaudų aukštųjų mokyklų valdyme, kad investuotų, duotų tam tikrą specializaciją užsakymą, pasakytų, ko rinkai reikia“, – sako R.Motuzas.

Tuometis ministras pagarsėjo ir tuo, kad jo kadencijos metu – 2006 metais – buvo nutekintos valstybinio lietuvių kalbos egzaminu užduotys. Kilus skandalui, ministras priėmė nutarimą egzaminą perlaikyti. Tai sukėlė didelį abiturientų nepasitenkinimą.

„Manau, kad kaip ministras priėmiau teisingą sprendimą – perlaikyti egzaminą. Nors labai mažai abiturientų žinojo tas užduotis, vis tiek nukentėjo dalis mokinių, buvo sprendžiamas jų likimas“, – teigia R.Motuzas.

Ką jis keistų šiandien būdamas ministru? Jo įsitikinimu, mokyklų tinklų optimizuoti reikėtų ne taip drastiškai, daugiau savarankiškumo šiame procese palikti savivaldybėms ir vietos bendruomenėms. „Mūsų švietime ta centralizacija iš pradžių buvo reikalinga tam, kad įsibėgėtų mokyklų renovacija, kad joms būtų daugiau lėšų. Kur klaida? Mes nepasiekėme, kad daugiau savarankiškumo turėtų savivaldybės. Juk beveik visose ES valstybėse vietos bendruomenės sprendžia, ar reikalinga mokykla. Jie deda daug pastangų, kad ji išsilaikytų. Aš manau, kad mums nereikėtų vadovautis vien dokumentais, vien mūsų pačių sukurtais mokyklų akreditacijų principais. Negalime mokyklas taip pjauti, nes po kurio laiko mes dėl to labai galėsime. Oponentai sako, kad yra geltonieji autobusukai, tačiau tos programos baigiasi“, – kalbėjo buvęs ministras.

Streikai priverė trauktis

Švietimo ir mokslo ministrės **Romos Zakaitienės** kadencijos metu 2006-2008 metais netrūko mokytojų streikų.

Antikonstitucinė reforma

2008 metais į švietimo ir mokslo ministro postą paskirtas liberalas **Gintaras Steponavičius**. Jis imasi radikalių pertvarkų švietimo ir aukštojo mokslo sistemoje. Nuo 2009 metų keičiamas aukštųjų mokyklų finansavimas – įvedamas studijų krepšelis, paskatinęs iškreipti aukštųjų mokyklų konkurenciją.

Tapusi ministre ji pirmiausia ėmė reformuoti aukštojo mokslo sistemą. Žadėjo geresnę studijų kokybę. R.Zakaitienė įvedė privalomą įmoką už studijas – 520 litų, kuri tuo metu sukėlė didelį studentų nepasitenkinimą. Buvo įstatymais apibrėžta, kad „gerai besimokantis“ studentas yra tas, kurio akademinis vidurkis – 8.

Ministrė taip pat pasisakė už tai, kad aukštasis mokslas būtų prieinamas visiems. Taip ir nutiko: šiandien į aukštąsias mokyklas įstoja apie 70 proc. abiturientų. Net ir tokių, kurių egzaminų balai neblizga.

Ką apie tai šiandien mano ministrė? Ar aukštasis mokslas turi būti prieinamas ir bemokslams?

„Išsilavinusių žmonių niekada nebus per daug. Tegul jie mokosi ir siekia išsilavinimo. Jei jie stoji ir moka už studijas – tikrai nieko blogo“, – sakė ji. Tiesa, R.Zakaitienės įsitikinimu, valstybė turi remti rengimą tų specialistų, kurių trūksta darbo rinkoje.

Ministrės kadencijos metu šalyje prasidėjo mokytojų streikų serija. Jie reikalavo didesnių atlyginimų. 2007 metais, Lietuvos statistikos departamento duomenimis, vidutinis mokytojo atlyginimas siekė 1793 litus (atskaicius mokesčius – 1345 litus). Iki 2008 metų mokytojų atlyginimai padidėjo 15 proc.

„Mokytojai protestavo tik todėl, kad norėjo dar didesnio atlyginimo. Galiu drąsiai pasakyti, kad tada atlyginimai buvo stipriai pakelti, kaip niekada dar to nėra buvę. Iš tikrųjų atlyginimai padidėjo 40-50 proc. mokytojų. Šiandieninė situacija savivaldybėse irgi nėra bloga: rajonuose daug kas pavydi mokytojams, nes jie yra daugiausia uždirbanti žmonių grupė“, – sakė R.Zakaitienė.

Beje, G.Steponavičiaus kadencijos metu pakeista ir universitetų rektorių rinkimo tvarka. Ministras įtvirtino nuostatą, kad aukštosios mokyklos vadovų renka ne universiteto senatas, o išorinė universiteto taryba, sudaryta iš švietimo ir mokslo ministro bei akademinės bendruomenės paskirtų narių. Ki-

Šiandien turime daug aukštąjį išsilavinimą turinčių žmonių, dirbančių kirpėjais ar kasos operatoriais bankuose

Remigijus MOTUZAS 2004-2006 m. švietimo ministras

2008 metų gegužę ministrė savo noru atsistatydino. „Natūraliai pavargau nuo tos įtampos ir politinių intrigų nesinorėjo“, – savo apsisprendimą aiškina ji.

„Būdavo, kad net jei ką teisingo bandydavai siūlyti, profesinės sąjungos išvelgavo blogų dalykų“. Į R.Zakaitienės vietą pusemėčiui, iki naujų Seimo rinkimų, paskirtas Algirdas Monkevičius.

Antikonstitucinė reforma

2008 metais į švietimo ir mokslo ministro postą paskirtas liberalas **Gintaras Steponavičius**. Jis imasi radikalių pertvarkų švietimo ir aukštojo mokslo sistemoje. Nuo 2009 metų keičiamas aukštųjų mokyklų finansavimas – įvedamas studijų krepšelis, paskatinęs iškreipti aukštųjų mokyklų konkurenciją.

Bandydamos pritraukti kuo daugiau lėšų, aukštosios mokyklos ima varžytis dėl studentų. Pradedamos kurti naujos, tačiau neperspektyvios studijų programos. Studentai viliojami skambiais specialybių pavadinimais.

Daugiausia švietimo lėšų nukreipiama ten, kur ateina daugiausia studentų, t.y. socialinius mokslus ir ypač populiarias vadybos, teisės bei ekonomikos studijų programas.

Beje, G.Steponavičius leidžia aukštosiomis mokykloms pačioms nustatyti studijų kainas. Vietoj 520 litų pusemčio studijų kaina pakyla iki 3500-10 000 litų. Lietuvos švietusomenė – akade-

mikai, universitetų profesoriai – viešai reiškia susirūpinimą, kad tikroji aukštojo mokslo misija žlugdoma, aukštasis mokslas daromas verslu.

Studentai imami rotuoti nebe kas semestrą, o kas dvejuis metais. Tai reiškia, kad studentas dvejuis metais gali nemokamai studijuoti nesirūpindamas dėl prastų balų. Jo vieta geriausiųjų eilėje sprendžiama tik antrame kurse.

Ar G.Steponavičius nesigaili dėl tokių savo reformų? „Respublika“ buvęs ministras tikino, kad aukštųjų mokyklų krepšelizacija nebuvo žalinga. „Studijų krepšelio įvedimas užtikrina, kad aukštųjų mokyklų finansavimas priklausys ne nuo gerų ryšių su ministerija ir politikais, o nuo jų įdėtų pastangų. Tai leidžia tikslingiau paskirstyti valstybės lėšas“, – sakė jis.

Beje, G.Steponavičiaus kadencijos metu pakeista ir universitetų rektorių rinkimo tvarka. Ministras įtvirtino nuostatą, kad aukštosios mokyklos vadovų renka ne universiteto senatas, o išorinė universiteto taryba, sudaryta iš švietimo ir mokslo ministro bei akademinės bendruomenės paskirtų narių. Ki-

Šiandien turime daug aukštąjį išsilavinimą turinčių žmonių, dirbančių kirpėjais ar kasos operatoriais bankuose

Remigijus MOTUZAS 2004-2006 m. švietimo ministras

2008 metų gegužę ministrė savo noru atsistatydino. „Natūraliai pavargau nuo tos įtampos ir politinių intrigų nesinorėjo“, – savo apsisprendimą aiškina ji.

„Būdavo, kad net jei ką teisingo bandydavai siūlyti, profesinės sąjungos išvelgavo blogų dalykų“. Į R.Zakaitienės vietą pusemėčiui, iki naujų Seimo rinkimų, paskirtas Algirdas Monkevičius.

Antikonstitucinė reforma

2008 metais į švietimo ir mokslo ministro postą paskirtas liberalas **Gintaras Steponavičius**. Jis imasi radikalių pertvarkų švietimo ir aukštojo mokslo sistemoje. Nuo 2009 metų keičiamas aukštųjų mokyklų finansavimas – įvedamas studijų krepšelis, paskatinęs iškreipti aukštųjų mokyklų konkurenciją.

Bandydamos pritraukti kuo daugiau lėšų, aukštosios mokyklos ima varžytis dėl studentų. Pradedamos kurti naujos, tačiau neperspektyvios studijų programos. Studentai viliojami skambiais specialybių pavadinimais.

Daugiausia švietimo lėšų nukreipiama ten, kur ateina daugiausia studentų, t.y. socialinius mokslus ir ypač populiarias vadybos, teisės bei ekonomikos studijų programas.

Beje, G.Steponavičius leidžia aukštosiomis mokykloms pačioms nustatyti studijų kainas. Vietoj 520 litų pusemčio studijų kaina pakyla iki 3500-10 000 litų. Lietuvos švietusomenė – akade-

NACIONALINIŲ VERTYBIŲ RINKIMAI 2012

NOMINANTAI

ŽMOGUS AMŽININKAS

JONAS KRIVICKAS - lietuvių kalbos mokytojas
 DANUTĖ VEISIENĖ - mokytoja, muziejininkė
 Ekologas HENRIKAS GUDAVIČIUS - žemaitis, garsinantis Dainavos kraštą
 VYTAUTAS SKRIPKAUSKAS - muzikas, šviesuolis, „žmogus orkestras“
 ANZELMAS MATUTIS - poetas
 ALGIS AUGUSTAITIS - dailininkas, rašytojas, menininkas
 JONAS GREGORAVIČIUS - dailininkas, diondirbys
 DALIA TAMULEVIČIŪTĖ - aktorė, režisierė
 VYTAS JAKAVONIS-SNIEGUTIS - partizanų poetas
 VYTAUTAS URBONAS - vargonininkas

ŽMOGUS - ISTORINĖ ASMENYBĖ

MALVINA VALEIKIENĖ - karinio Vyčio kryžiaus ordino kavaliere
 Šauliai JURGIS IR ANTANAS KIAUNĖS - laisvės kovų dalyviai
 ANTANAS STARKUS-MONTĖ - apygardos vadas
 KAZYS BIZAUSKAS - jauniausias 1918 m. signataras
 JONAS BASANAČIUS - mokslininkas, gydytojas, Vasario 16-osios Akto signataras
 MARIJA PEČKAUSKAITĖ-ŠATRIJOS RAGANA - pedagogė, rašytoja
 MARCĖ KATILIŪTĖ - dailininkė
 VALERIJONAS STRAŠEVIČIUS - gamtininkas, pedagogas, kolekcininkas
 JUOZAS TŪBELIS - tarpukario Lietuvos ministras pirmininkas
 STANISLAVA VENCLAUSKIENĖ - aktorė, režisierė, Lietuvos Motina Teresė

ANTANAS JUOZAPAVIČIUS - Lietuvos karininkas
 Akademikas ADOLFAS JUCYS - šiuolaikinės teorinės fizikos pradininkas
 PETRAS TARUTIS - lietuviško cirko pradininkas
 LIUDVIKAS NARBUTAS - 1863 metų sukilėlių vadas
 Kunigas KAZIMIERAS SKRODZKIS
 Kunigas JULIJONAS LINDĖ-DOBILAS
 VILIJUS MARTYNAS VARIAKOJIS - stalo tenisininkas, krepšininkas
 JULIJONAS TICIJUS - gydytojas, šviesuolis, filantropas
 Prof. LIUDAS VAILIONIS - botanikos ir biochemijos mokslų Lietuvoje pradininkas

REIŠKINYS, GARSINANTIS LIETUVĄ

Išsaugotas SENASIS BALTŲ TIKĖJIMAS
 UŽGAVĖNĖS. Papročiai ir tikėjimai
 VĒLINĖS - mirusiųjų pagerbimo šventė
 KALVYSTĖ. Kalviai - žaidrų grūdinti vyrai
 Žvaigždės ir kryžiai aplenkė partizanus ir jų motiną

DAIKTAS-OBJEKTA, GARSINANTIS LIETUVĄ

FESTIVALIS „Druskininkų vasara su M.K.Čiurlioniu“
 Istorinė Lietuvos GIMNAZIJA
 Panevėžio MOKYTOJŲ SEMINARIJA
 KROKŠLYS - mažas kaimas, didelis lietuviškumo dvasia
 MERKINĖS kryžių kaimelis
 MUSTEIKOS - etnografinis kaimas
 SKROBLUS - upelių upelis
 ZERVYNOS - dzūkiskas kaimas
 DUBIČIŲ kaimas

Kviečiame būti aktyviais Lietuvos piliečiais, renkant savo nacionalinę vertybę 2012.

BALSUOKIME!

www.respublikosvertybes.lt

RAŠYKITE MUMS:

NACIONALINIŲ VERTYBIŲ RINKIMAI,
 A.Smetonos g. 2, Vilnius LT-01115,
 arba el.paštu redaktorius@respublika.net.
 Tel. (8-5) 212-35-25

XIX KLAIPĖDOS PILIES DŽIAZO FESTIVALIS

Kruizinių Laivų Terminalas
GEGUŽĖS 31 – BIRŽELIO 2
 Visi Renginiai Nemokami

www.jazz.lt

GEGUŽĖS 30, KETVIRTADIENIS

18:00
 Barotė Galerija
 Dalios Laužkaitės-Jakimavičienės ir Ryto Jakimavičiaus keramikos darbų paroda „DŽIAZUOJANTI KERAMIKA“

GEGUŽĖS 31, PENKTADIENIS

18:00
 Klaipėdos Piliavietė
 Atidarymo ceremonija
 Prof. S.ŠIAUČIULIO ir vokalinio etno trio AUDENIS koncertas

18:30
 Kruizinių Laivų Terminalo teritorijoje
 Valentino Masalskio - jaunimo teatro improvizacija
 „MUZIKOS ŽINIA“
 Žilvino Vasiliausko ir Giedriaus Dagio darbų fotoprojekcija
 „ŽVĖRIŲ KARNAVALAS“

19:00
 Kruizinių Laivų Terminalas
 AZAT SOUND SYSTEM / Tatarstanas
 THE RADIO LL / Lietuva-Latvija
 NABIL KHEMIR EXOTIC BAND / Tunisas-Lietuva
 TINGLAO FUSIÓN BAND / Ispanija

24:00
 Jam session. Švyturio menų dokas.
 Stage Band - THE RADIO LL

BIRŽELIO 1, SEŠTADIENIS

17:00
 Kruizinio laivų terminalo pirsė
 PRESS RALLY finišas

19:00
 Kruizinių Laivų Terminalas
 LUCA CIARLA QUARTET / Italija
 ESTONIAN POLICE & BORDER GUARD ORCHESTRA / Estija
 UROS PERICH & VJO / Slovėnija
 SHEILA RAYE CHARLES & THE DITTIES / JAV
 IGOR BUTMAN BIG BAND & FANTINE PRITOUA / Rusija-Australija

00:30
 Jam session. Švyturio menų dokas.
 Stage Band - LUCA CIARLA QUARTET

BIRŽELIO 2, SEKMADIENIS

17:00
 Kruizinių Laivų Terminalas
 Vaikų ir jaunimo džiaz chorų fiesta
 Dalyvaujant ypatingai viešniai - SHEILA RAYE CHARLES
 JAUNOJI DŽIAZO BANGA 2013 / YOUNG JAZZ WAVE 2013

FESTIVALIO MECENATAS: **KLAIPĖDOS BALDAI** sba dalis

GENERALINIS RĖMĖJAS: **DNB**

FESTIVALIO GLOBĖJAS: OVIDIJUS JANKAUSKAS

DIDIEJI RĖMĖJAI: **ORLEN Lietuva**, **KLASCO**, **acc**, **OMNITEL**, **VAIKŲ LAIVŲ GANYKLŲ EST**

RĖMĖJAI: **DFDS SEAWAYS**, **EINA**, **SEB**, **AB "KLAIPĖDOS ENERGIJA"**, **SWEDBANK**, **PALMARIO DIVARAS**, **JAMES**, **KLAIPĖDOS SMELTE**, **WILTHES PANELA**, **LEO**, **Vilniaus Airport**, **KLIPEDA NAUTA**, **INDORAMA**, **AOW**, **EDP**, **VIA**, **VIA AQUARIA UAB**, **AKROPOLIS**, **FORINA**, **BAVARI**, **MENY TURAS**

FESTIVALIO VIEŠBUČIAI: **NATIONAL**, **VEICERRUG**, **Radisson**, **CELESTIA**

INFORMACINIAI RĖMĖJAI: **LRT**, **RES PUBLIKA**, **Balų ekspresas**, **ballicum**, **Klaipėda**, **JŪRA-MUPĖ-SEA**, **Laluna**, **tuostas**, **Gismeteo** orų prognozės

FESTIVALIO BICIULIAI: **KLIPEDA MEDIA**, **LETUŠUKŲ KULTŪRINIS TIKROJIS**, **SPITAPROJEKTAI**

ŠVYTURIO MERUDOKAS Bendruomenė Festivalio dailininkas: ERNESTAS ŽVAIGŽDINAS Festivalio dizainas: GORGEOUS BERGMAN™

LAISVĖ LAIKIS su RES PUBLIKA

pristato:

sel
 liepos 5, Klaipėda
 Vasaros estrada. Po atviru dangumi

Rėmėjai:

DELFI

Bilietai nuo 39 Lt
www.bilietupasaulis.lt